

JOAN F. MIRA

*“Els resultats
estan ben a la vista:
l’homenet
que continuà vestit
amb jaqueta botonada
fins al coll,
deixà pas
als empresaris
amb corbata,
a les minifaldes,
a la Coca-Cola
i als especuladors
immobiliaris.
I la Xina, de nou,
ha fet que el món
sencer la mire
amb la boca oberta
—de respecte,
d’admiració o de por—,
com la mirava
Marco Polo o els
jesuïtes del segle XVII.
A poc a poc,
el món són ells,
una altra vegada”*

Deng i la Xina

Era un home baixet, sense coll, d’ulls petits sempre vius i brillants, de llavis prims sempre amb un gest enigmàtic o irònic, i entenia la història de la Xina. Jo no l’he entesa mai, la història de la Xina, i no per falta d’haver-ho intentat: n’he llegit dos o tres manuals i alguns altres llibres, i després tots els noms, totes les èpoques i les dinasties, els segles i els emperadors, se’m fan un garbuix indestruïble. Deu ser que els europeus només entenem la història nostra, que segons com es mire comença amb la Bíblia, amb Egipte i Assíria, o amb els grecs i els romans: una cosa ben complicada i estranya, però com que és o sembla la nostra, l’entendem. La Xina no l’entendem, no sabem si és una civilització continental, un gran país, un imperi, una unitat o un simple espai, o què. Dels llibres que he llegit sobre la Xina, sense entendre’ls, m’han quedat algunes idees elementals, unes imatges: que la Xina és el món, potser reflex del cel, que el poder ha de ser perfecte, que l’exterior és també l’inferior, i que tot això està permanentment amenaçat de destrucció, des de fora pels bàrbars, des de dins per la seua mateixa immensitat. La Xina de totes les dinasties de la Història, la dels palaus imperials, la de la fabulosa estructura burocràtica, la dels guerrers uniformats, dels mandarins d’ungles llarguíssimes, de la cultura subtil, era exactament el contrari d’aquella Xina de Pearl S. Buck, dels missioners americans, de les concessions als poders occidentals, dels senyors de la guerra, de les guerres de l’opi, de la descomposició: el pànic de la Xina, fins a la horrible invasió japonesa, era la seua pròpia desintegració. I quan un país o imperi, quan una cosa tan singular com la Xina, ha desenvolupat la doctrina de la pròpia eternitat, la desintegració és del tot unimaginable. Això ho va entendre Mao Zedong, però ho va entendre d’una manera diferent: la unitat de l’imperi, el seu nou lloc en la història i en el món, havia de ser una combinació del poder rigorosament centralitzat, com sempre, i d’una cosa estranya que es deia el poder de les masses, dels pagesos, del poble. De manera que la nova doctrina, aquella forma especial de marxisme-leninisme-maoisme, tenia un doble objectiu: un d’origen estrany, la revolució, i un d’origen antic, la unitat i la grandesa de la Xina. El problema és que el primer i el segon eren difícils de combinar durant molt de temps: el Gran Salt Endavant era la ruïna, la Revolució Cultural era el desastre perfecte. I a Europa, milers i milers d’innocents llegien el *Libre Roig* sense saber què llegien, els “proxinosos” eren la branca radical de l’ideal comunista, i el filòsof Sartre venia *La Cause du Peuple* als carrers de París sense saber què venia.

Qui ho va entendre tot va ser el gran Deng Xiaoping, del qual els xinesos celebren aquests dies el centenari del naixement. Va entendre, en primer lloc, que l’ordre, i no la revolució permanent, era la condició del retorn de la Xina a la grandesa passada. En segon lloc, que la grandesa present no era una qüestió de doctrina, sinó d’economia, i que l’economia només podia funcionar si desmuntava l’impossible sistema estatal i col·lectivista. En tercer lloc, va entendre que la gent és més important que la doctrina, és a dir que “fer-se ric és bo”, i la multiplicació dels rics és l’única manera que els pobres deixen de ser pobres (amb gran escàndol dels maoistes europeus, evidentment). I finalment i sobretot, va entendre que tot això només podia funcionar si la unitat de l’imperi era preservada per una nova forma de mandarinat: el Partit Comunista, per tant, no tindria ja com a missió arribar a la societat definida pel seu nom, sinó únicament conservar la unitat del poder, que és tant com dir evitar el perill permanent de descomposició. Els resultats estan ben a la vista: l’homenet que continuà vestit amb jaqueta botonada fins al coll, deixà pas als empresaris amb corbata, a les minifaldes, a la Coca-Cola i als especuladors immobiliaris. I la Xina, de nou, ha fet que el món sencer la mire amb la boca oberta —de respecte, d’admiració o de por—, com la mirava Marco Polo o els jesuïtes del segle XVII. A poc a poc, el món són ells, una altra vegada, i el mèrit és de Deng Xiaoping.